

Integraatio Itämeren seudulla

HEDEGAARD, LARS & BJARNE LINDSTRÖM (1999; toim.). *The Northern European and Baltic Sea Integration Yearbook 1999*. 494 s. Nordregio & Springer, Berlin.

Itämeren seudulla on tapahtunut merkittäviä muutoksia 1990-luvulla. Osassa niistä ovat suomalaiset olleet mukana ja osassa päälle katsojina. Itäisen puolen nopea poliittinen ja taloudellinen murros ja läntisen puolen syvenevä integroituminen Euroopan unioniin merkitsee edelleen muuttuvaa tilannetta. Tästä johtuen on ollut vaikeaa löytää koottuna ajankohtaista, monipuolista ja kattavaa teosta Itämeren seudusta ja sen kehityksestä. Materiaali on joko hajanaista, vanhentunutta tai kapealaista.

Tätä puutetta paikkaamaan alkoi vuonna 1998 ilmestynyt englanninkielinen vuosikirja *NEBI*, jonka nimilyhenne tarkoittaa Pohjois-Euroopan ja Itämeren integraatiota. Vuoden 1999 teos jakaantuu talouden, suunnittelun, ympäristön ja politiikan teemoihin, kuten 648-sivuinen edeltäjänsäkin. Yhteistä näille toimitetuille kirjoille on positiivinen, mutta samalla kriittinen suhtautuminen integraatioon Itämeren seudulla sekä disintegraation uhkakuviesta keskusteleminen vaihtelevien teemojen kautta. Monipuolinen kirjoittajajoukko koostuu niin ansioituneista professoreista, uraansa aloittelevista tutkijoista kuin käytännön politiikan harjoittajista eri puolilta Itämeren seutua. Lisäksi mukana on tutkijoita Yhdysvalloista ja Britanniasta.

Johdantona kirjaan on artikkeli »Pohjoinen ulottuvuus, Venäjä ja Itämeren seudun integraatio», jossa kirjan toimittajat kontekstualisoivat pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa osana Suomen tietoista profiilin nostoa Euroopan unionissa. Kirjoittajat epäilevät koko pohjoisen ulottuvuuden projektin tulevaisuutta, mikäli sitä ei irroteta asemastaan suomalaisten keppihevosenä EU-politiikassa. Lisäksi Itämeren seudun integraatiolle asetavat haasteita vuoden 1998 Venäjän talouskriisin seuraukset ja Venäjän epäselvä poliittinen suunta.

Johdantoa seuraa taloudellista integraatiota käsittelevä osa (viisi artikkelia), jossa teemoina ovat globalisaation ja hyvinvointivaltion kysymykset, Pohjois-Euroopan asema globaalissa taloudessa, vahvan tai heikon Euron rooli EMU:ssa sekä Puolan ja Viron EU-integraation ongelmat. Näitä kysymyksiä tarkastellaan pääosin taloustieteellisistä lähtökohdista. Globalisaation yksiselitteisesti myönteisiä taloudellisia vaikutuksia Itä-

meren seudulla epäillään, joskin sen ei nähdä uhkaavan alueen sisäistä integraatiota.

Kirjan toisen osan teemoja ovat aluesuunnittelu ja ympäristö. Sen viiden artikkelin aihepiirit ulottuvat tulvien ehkäisystä Jäämeren radioaktiivisuuteen sekä Itämeren rannikkoalueen suojeluun, Pietarin ympäristöongelmiin ja Tallinnan sataman uudistamiseen. Osan artikkelit poikkeavat toisistaan suuresti teemoiltaan, esittämistavoiltaan ja menetelmällisesti. Ainoana yhteisenä elementtinä artikkelien välillä on vesi (!).

Kolmannessa, sisällöllisesti kaikkein ansiokkaimmassa osassa kohteena on raja-alueiden yhteistyö (viisi artikkelia). Yleisempänä teemana pohditaan integraation ja aluepolitiikan suhteita Itämeren seudulla asettamalla EU:n Itämeren seudun politiikka ja sen instrumentit mielenkiintoisesti nelikenttään alue- ja turvallisuuspolitiikan sekä aktiivisuuden ja passiivisuuden suhteen. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti Venäjän yhteistyömahdollisuuksia Itämeren seudun kanssa ja teoreettisemmin Venäjän ja Suomen välistä rajaa sekä kahden »uuden ja nousevan» alueen, Öresundin ja Barentsin, kehittämiseen liittyvää retoriikkaa. Artikkelit osoittavat Itämeren seudun kehittämisen kompleksisuuden.

Neljännän osan teemana on poliittinen integraatio, territoriaalinen hallinta ja turvallisuus (kuusi artikkelia). Artikkelien teemat vaihtelevat NATO:n ja EU:n geopolitiikasta Itämeren seudulla suomalaisten mielikuviin Venäjän rikollisuudesta, Viron etnisistä kysymyksistä ja »assimilaation/integraation» politiikasta Kaliningradin sotilaalliseen ja taloudelliseen turvallisuuteen sekä entisten sotilastukikohtien uusiin käytöksiin Barentsin alueen identiteetteihin. Esille nousee teema keskuksen ja periferian suhteen määrittelevästä valtaväestöstä ja määriteltävistä marginaaleista.

Kirjan päättää yli satasivuinen tilastokatsaus, jossa käydään läpi kahdeksan Itämeren seudun maata ja merkittävimmät alueet Venäjältä, Saksasta ja Puolasta. Aikasarjoihin perustuvat tilastot kattavat vuodet 1991–1997. Lisäksi jokaisesta maasta on neljä sivua perustilastoja väestöstä, taloudesta, yrityksistä ja investoinneista. Lopuksi on esitetty vielä kirjoittajat ja hakusanat. Tilastot tarjoavat hyödyllisen ja kompaktin, joskin varsin niukan paketin yleiskuvan saamiseksi Itämeren seudusta. Jostakin syystä useimmat suomalaisista tilastoista ovat vuodelta 1996. Tämä luo mielikuvan Suomen tilastointijärjestelmän hitaudesta, vaikka asia on päinvastoin.

NEBI 1999:n artikkelit ovat sisällöllisesti vaihtelevia. Mukana on siis teoreettisia ja empiirisiä artikkeleita sekä analyttisiä ja poliittisia katsauksia. Ehkä jokaiselle jotakin. Häiritsevänä tekijänä on paikoitellen laajempien teemojen sisäinen kirjavuus, johon apulais-toimittajien olisi pitänyt kiinnittää huomiota. Toisaalta monet aihepiirit luovat monipuolisen ja moniäänisen kuvan Itämeren seudun viimeaikaisesta kehityksestä.

Kuva laajenee varsinkin, jos lukijan on mahdollista tutustua vuosikirjoihin 1998 ja 1999 sekä tulevaan vuoden 2000 kirjaan. Tälle vuosittaiselle »tiliskivelle» löytyy varmasti käyttöä suomalaisissa maantieteen laitoksissa.

JUSSI S. JAUHAINEN

*Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*